

=== *Małgorzata Dajnowicz* ===

/// A Női Liga működése a népi Lengyelországban¹

Az 1945-től 1989-ig tartó időszakban a lengyel női érdekképviselet három néven volt ismert: 1945 és 1949 között *Nők Társadalmi és Civil Szervezete* (Społeczno-Obywatelska Liga Kobiet [SOLK]), 1949-től *Női Liga* (Liga Kobiet [LK]), 1982-től pedig *Lengyel Női Liga* (Liga Kobiet Polskich [LKP]) volt a hivatalos neve.² A liga, hiába volt a második világháború utáni Lengyelország legfontosabb női tömegszervezete, korábban elkerülte a történészek figyelmét. és a kutatások inkább csak az utóbbi években indultak meg. A liga keretein belül működő nőmozgalom története ugyanis komplex tudományos megközelítést igényel. Az LK-hoz kapcsolódó szervezettörténeti kutatásokat Barbara Nowak végezte el, melynek eredményeit az Egyesült Államokban írt doktori értekezésében foglalta össze.³ A szervezet működését és annak a nők környezetére gyakorolt hatását Małgorzata Fidelis egy monográfiában dolgozta föl.⁴ Az 1945 utáni lengyel nőmozgalom történetét illetően Magdalena Grabowska lényeges megállapításokat tett. Grabowska munkája fontos információkat tartalmaz a népi Lengyelország⁵ nőmozgalmát érintő kutatások jelenlegi állására, illetve az LK

1 == A tanulmány a Nemzeti Tudományos Központ [Narodowego Centrum Nauki] „A Nők Ligája a terepen. A szervezet tevékenysége és működése regionális és lokális szinten a Lengyel Népköztársaság valóságában (1945–1989)” című és a 2017/25/B/HS302015. számú kutatási projekt keretében született.

2 == Ennek ellenére az 1945 és 1989 között időszakban végig a Női Liga formulát használták, a hétköznapi és a hivatalos nyelvben is.

3 == Nowak, 2004.

4 == Fidelis, 2015.

5 == A „népi Lengyelország” kifejezés a magyar olvasó számára némi zavart okozhat. A Magyarországon használatos „népi demokratikus” formulához hasonlóan a lengyel (tudományos) közbeszédben a „népi” jelző is az 1945 és 1989 között fennállt politikai rendszerre utal. Ugyanakkor ez a kifejezés nem tartalmazza azt a harmadik utas szellemi/politikai tartalmat, mint amit a heterogén magyar népi mozgalomnak köszönhetően itthon hozzátársítani szokás. Ennek oka főként az 1939 előtti lengyel politikai-társadalmi berendezkedés magyartól eltérő vonásaiban keresendő. (A szerk.)

szervezeti tevékenységére vonatkozóan is.⁶ A szóban forgó szervezet kapcsán több egyéb tudományos cikk is megjelent, például Natalia Jarska⁷ és Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk tollából.⁸

Az elnevezésében az 1914 előtt működő hazafias-függetlenségi nőszövetségre utaló *Nők Társadalmi és Civil Szervezetét* 1945-ben állították fel. Működésének első éveiben a szervezet a munkáját kifejezett iránymutatások, program és alapszabályok nélkül végezte. Később többszintű tömegszervezetté vált, és egyúttal a háború utáni új Lengyelországhoz, a berendezkedő kommunista rendszerhez is igazodnia kellett. A SOLK 1947-ben lefektetett alapszabálya csak nagyon általános célokat fogalmazott meg, többek között a nők jogainak és érdekeinek védelmét illetően.⁹ Varsó lett a központi hivatalok székhelye, miközben a helyi szervezeti egységek felállításával a vidéki városokban és a kisvárosokban kívánták a SOLK befolyását növelni. A helyi körök munkáját a Varsóban székelő Főigazgatóság által felügyelt és a vajdasági testületeknek alárendelt városi és járási szervek irányították.¹⁰

A szervezet „A Női Liga 1945 és 1951 közötti fejlődése” című jelentésében úgy fogalmazott, hogy az LK Igazgatósága által kitűzött átfogó cél „*egy tömeges, demokratikus nőmozgalom építése Lengyelországban, amely tagjait minden társadalmi rétegből széles körűen toborozza*”.¹¹ 1945-ben és 1946-ban Lengyelország minden vajdasági központjában létrehozták a szervezet vajdasági köreit. A legnagyobb LK-körök olyan iparvárosokban alakultak meg, mint Katowice vagy Łódź, ahol magas volt a gyárakban dolgozó nők száma.¹²

Az LK ekkoriban a lengyel nők szakmai aktivitásának növelését, az iskolázatlan nők képzését, ezáltal pedig a nők társadalmi és szakmai felemelkedésének elősegítését tűzte ki céljául. Különösen fontos volt tehát a szakképzettséggel nem rendelkező nők számára különböző tanfolyamok szervezése és szakmunkára való felkészítése. Ebben az időszakban a nőknek főleg olyan szakmákban kellett helytállniuk, amelyeket addig csak a férfiak gyakoroltak, mindez pedig egyúttal azt is jelentette, hogy az állam képes volt a gyakorlatba is átültetni a nemi egyenlőség politikáját – a nők és férfiak egyenlő esélyeit a munkavállaláshoz. A második világháború után az állami hatóságok azért is támogatták a nők munkavállalásának előmozdítását, mert a háborús károk helyreállításához szükséges férfikezekben erős hiány mutatkozott. A szocialista

6 == Grabowska, 2018.

7 == Jarska, 2018: 7–37.

8 == Marcinkiewicz-Kaczmarczyk, 2018: 149–179. (Magyarul lásd még: Marcinkiewicz-Kaczmarczyk, 2019 – a szerk.)

9 == *Statut...*, é. n.: 4.

10 == Uo. 7–8.

11 == AAN, Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Komitet Centralny (a továbbiakban: PZPR, KC), Wydział Kobiety (a továbbiakban: WK KW), 237XV-30, Rozwój Ligi Kobiet w okresie od 1945–1951, 1.

12 == Uo. 1–3.

hatóságok ezért arra ösztönözték a lengyel nőket, hogy vállaljanak szakmunkákat, ezzel biztosítva a nők részvételét a megsemmisített ország újjáépítésében és a kommunista társadalmi rend lengyelországi létrehozásában. Ugyanakkor a dolgozó nőknek a háztartási és családi feladataikat is el kellett ellátniuk, akárcsak a nem dolgozó nőtársaiknak. Így az említett hatóságok igyekeztek rávilágítani, hogy az LK által a nők számára biztosított szakképzések szervezése és a dolgozó anyák gyermekeinek gondozása kivételes fontossággal bír. Az 1949 és 1956 közötti időszakban,¹³ főként szovjet minták alapján megformált eszményi lengyel nő képéhez hozzátartozott, hogy egyszerre legyen feleség, anya és háziasszony, miközben helytáll a férfias erőfeszítést igénylő szakmákban is.

1949-ben a szervezet már jókora tömeget tudhatott a háta mögött, és több mint másfél milliós tagságot számlált, amely az országban működő 30 ezer különböző LK-körből tevődött össze. 1950-ben pedig a politikai változásokhoz igazodva létrehozták az LK ideológiai képzésre, munkaközvetítésre, valamint propagandára szakosodott osztályait is. Ezenkívül megindult az intenzív káderképzés, főként a fiatal nők bevonásával. 1950 után az LK tovább terjeszkedett, számos munkahelyi alapszervezetet hozott létre, és a városi, nem dolgozó nők számára újabb körök létesítését irányozták elő, leginkább a háziasszonyok megnyerése érdekében.¹⁴

Az LK 1951-ben rendezett első kongresszusán elfogadták a szervezet alapszabályát, amely egyfelől a munkavállaló, vidéki és értelmiségi nők minél nagyobb számban történő bevonását szorgalmazta, másfelől azt is hangsúlyozta, hogy a háziasszonyok is a lengyel szocialista gazdaság építésén dolgoznak, miközben újfent nyomatékosította az állami, társadalmi és gazdasági életben a nők és a férfiak közti egyenlőség fontosságát. 1952-ben az LK részt vett a *Lengyel Népköztársaság* (Polska Rzeczpospolita Ludowa [PRL]) alkotmánytervezetét érintő vitában is. Az LK vajdasági testületeiben külön szemináriumokat szerveztek, amelyek keretében a szervezet vezetői ismertették az előkészítendő alkotmány tartalmát, és a rangidős tagokat felkészítették az LK-n kívüli nők körében folytatandó agitációs munkákra. A propagandamunka keretében az LK számos agitációs kört szervezett az ország egész területén, ahol a szervezet vezetői tartottak előadást a leendő alkotmányról.¹⁵

1956 után az államnak a nők szerepéről vallott felfogása jelentős mértékben megváltozott. Háttérbe szorult a termelés korábbi fetiszizálása, és az a gondolat váltotta föl, hogy a nők inkább hagyjanak fel a szakmunkák végzésével, és az otthoni, családi feladataikra koncentrálnak. A nőknek ezután főleg a családra és a gyermekek nevelésére, valamint a háztartás vezetésére kellett összpontosítaniuk. Az otthoni feladatok mellett így az egyéb munkavégzés csak másodlagos fontossággal bírt. 1956-ban újra működésbe léptek az 1953-ban felszámolt LK-fórumok, amelyek a nők min-

13 = = Ez a periódus az úgynevezett lengyel sztálinizmus időszaka.

14 = = AAN, PZPR, KC, WK KW, 237XV-30, Sprawozdanie z działalności Ligi Kobiet za IV. kwartał, 1951: 49.

15 = = Wawrykowa, 1952: 5.

dennapi problémáinak megoldása érdekében jöttek létre, elsősorban azért, hogy a munkában álló nők összeegyeztethessék a szakmai előmenetelüket és a családi feladatokkal járó terheket.¹⁶ Az 1955-ben alapított *Anyák Országos Tanácsa* (Krajowa Rada Matek) arra hívta fel a figyelmet, hogy a lengyel anyáknak bizony gyakran támadnak nehézségeik a gyermeknevelésben, és ennek leküzdéséhez támogatásra van szükségük. Ezért az LK feladata lett azoknak a központoknak a működtetése, amelyek a fiatal anyák gyermekneveléssel kapcsolatos problémáinak megoldását tanácsadói és oktatói munkával segítette.¹⁷ Az *Anyák Országos Tanácsának* létrehozásával a szocialista hatóságok tulajdonképpen a „nők hazatérését” célzó politikát hirdették meg, amely egyébiránt a lengyel nők tömeges munkahelyi elbocsátásban is kifejeződött. Az elbocsátásokkal pedig azt szerették volna elősegíteni, hogy a nők teljesíteni tudják a hagyományos kötelezettségeiket, tehát a háztartás és a család vezetését, mindenekelőtt pedig a gyermekek nevelését.

A *Női Liga* 1957 júliusában összeült II. országos kongresszusán Alicja Musiałowa, a liga főigazgatójának akkori elnöke beadványában kemény hangon bírálta az LK addigi működését. Úgy ítélte meg, hogy a korábbi években kevés figyelmet fordítottak a nők mindennapi, különösen a családi életben felmerülő problémáinak orvoslására. Továbbá hangsúlyozta, a liga eddig nem volt elég következetes abban, hogy a nők sajátos igényeinek megfelelő, konkrét javaslatokat készítsen a *Lengyel Egyesült Munkáspárt* (LEMP¹⁸) és a különböző hatóságok számára. A kongresszus alatt elfogadtak egy határozatot, amely lefektette, hogy az LK-nak „*folyamatosan törekednie kell a családi és társadalmi élet kultúrájának javítására, a család fenntarthatóságára, támogatnia kell a nők foglalkoztatását a szövetkezeti és háziiparban, valamint a bölcsődék, az óvodák és a »tudatos anyák« számára fenntartott kórházak fejlesztését is*”.¹⁹ Emellett a kongresszus egy új alapszabályt fogadott el, amely az LK számára további alapszervezetek létrehozását irányozta elő, a városokban – főként a kis településeken – élő nők speciális problémáinak megoldására. Musiałowa kiemelte, növelni kell a lengyel nők LK-ba vetett bizalmát, illetve a dolgozó, a nem dolgozó és a szervezeten kívül álló nőket is nagyobb arányban kell megszólítani.

1960 után a liga arra összpontosította a figyelmét, hogy megerősítse a városokra, lakótelepekre, illetve a helyi fórumokra gyakorolt befolyását. A kongresszus határozataival párhuzamosan újabb köröket hoztak létre, leginkább a háziasszonyok lakókörnyezetéhez igazodóan. Egy, a *Női Liga* 1966 és 1970 közötti tevékenységét taglaló jelentés arra is kitért, hogy a szervezet ekkor nagyobb erőket mozgósított az ideológiai és oktatási munka, a nők szakmai képzésének és a fiatalabb generáció családi életre való felkészítésének területén.²⁰ Az 1960-as évek közepén a nyilvános

16 == Vö. Fidelis, 2015: 235–236.

17 == Wstępna..., 1956: 7.

18 == Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (PZPR).

19 == Musiałowa, 1957: 3–28.

20 == *Sprawozdanie...*, 1970: 4, 30.

beszélgetésekben és a sajtóban is vitatéma lett a nőknek a szocialista társadalomban elfoglalt helye, illetve kísérletet tettek a *kortárs nő modelljének* meghatározására is. A korábbi modell kapcsán, amely a nők munka- és családi kötelezettségeinek összehangba hozatalára törekedett, indokolttá vált ugyanis az a vélemény, hogy „*a nők munkában töltött ideje alapvetően határozza meg a gyereknevelés körülményeit is*”. A sajtócikkekben ugyanakkor azt is hangsúlyozták, hogy az 1950-es évek második felétől népszerűsített „*háziasszony-modell az oktatási nehézségek megszüntével*” a mindennapi életben gyakorlatilag indokolatlanná vált.²¹ Ez a nézet tehát hitet tett a nők szabad munkavállalása, a nők önmegvalósítása és a társadalmi előrelépésük fontossága mellett. Továbbá arra is felhívta a figyelmet, hogy a lengyel nők munkavállalása immár nem jelenthet akadályt a háztartás fenntartásában, a család ellátásában és a gyermekek nevelésében.²²

1966 után a szervezet taglétszáma csökkenni kezdett. Az 1970-es évek végén az LK már csak mintegy 500 ezer tagot számlált.²³ Az 1970-es évek elejétől a *Női Liga* propagandafelelősei az 1975. évi Nemzetközi Nőévvvel kapcsolatos témákat vetettek fel. Annak érdekében, hogy a figyelmet a nőévre fordítsák, a *Lengyel Népköztársaság Minisztertanácsa* 1974 augusztusában egy határozatot fogadott el, amelyben felvázolták a „társadalmi szervezetek kötelezettségeit a nők élet- és munkakörülményeinek javítását célzó különféle tevékenységek területén, következőképpen megerősítették a nők társadalmi-szakmai és családi helyzetét”. Így az LK a városi lakótelepeken és más közösségekben is propagandakampányokat szervezett, ideértve a különböző tanfolyamok, képzések és előadások megrendezését is, hogy a Nemzetközi Nőévet méltó körülmények között ünnepelhessék meg.²⁴

Az 1945 és 1989 közötti időszakban a liga ereje legjavát az oktatási és propagandatevékenységekre fordította. A népi Lengyelországban létrehozott szocialista társadalmi rend támogatásában az LK vezetői által kifejtett propagandamunka fontos szerepet játszott. Ráadásul az 1970-es években, Edward Gierek pártfőtitkár regnálása idején, a lengyel lakosság életkörülményei jelentősen javultak, aminek következtében a társadalom egy része elfogadta az akkori hatalmi elitet. Azonban ez a helyzet a Gierek-évtized végén megváltozott, mivel a bevezetett reformok nem hozták meg a kívánt eredményeket. Az 1970-es évek végére a válság végképp elmélyült, amit az 1981 decemberében kihirdetett szükségállapot követett, tovább rontva az ország gazdasági helyzetét és a társadalom általános közérzetét, ideértve a lengyel nőknek a rendszerpárti *Női Ligába* vetett hitét is.²⁵

21 = = Skórzyńska, 1965: 56.

22 = = Uo. 61.

23 = = Dajnowicz, 2017a: 15.

24 = = Zarząd..., 1975: 9–17.

25 = = Marcinkiewicz-Kaczmarczyk, 2018: 296–297.

Ezzel egy időben, egészen pontosan 1981 novemberében, a *Női Liga* VIII. rendkívüli kongresszusán a szervezet nevét *Lengyel Női Ligára* (LKP) változtatták (a döntés 1982 decemberétől lépett hatályba).²⁶ Továbbá az ülésen azt is bejelentették, hogy ezentúl minden lengyel nőszervezet egyetlen mozgalomban fog egyesülni.²⁷ Immáron az új név alatt a szervezet 1981 után is tartotta a korábban meghatározott ideológiai és politikai irányvonalat, amely a szocialista társadalmi rend, az úgynevezett konszolidáció és a LEMP által vezetett kormányzat szolgálatát jelentette.

Az LKP-nak újra hitelessé kellett válnia a társadalom szemében, illetve a lengyel nők korábban elvesztett bizalmát is vissza kellett szereznie. Ezért a kongresszuson nemcsak a kormány támogatásáról döntöttek, de arról is, hogy a liga vegyen részt a Nemzeti Üdvbizottságok (Obywatelskie Komitety Ocalenia Narodowego, OKON) felépítésében és jövőbeni tevékenységében. Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk szerint „ez kísérlet volt arra, hogy meggyőzze a nőket arról, hatással lehetnek az ország gazdasági állapotára. A hatóságok politikájának támogatásával hozzájárulhatnak a gazdasági válság leküzdéséhez, miközben a társadalmi élet normalizálódását is elősegítik.”²⁸ Az ilyen és ehhez hasonló érvek azonban nem érték el a céljukat, és az 1980-as években szinte semmiféle hatást nem gyakoroltak a nőkre, akik közül ekkorra már egyre többen támogatták a *Szolidaritáshoz* kapcsolódó ellenzéki megmozdulásokat. Ettől függetlenül az LKP aktivistái továbbra is a kormány mellett agitáltak, ami leginkább a *Szolidaritás* keményhangú kritizálásában nyilvánult meg. Ezeket a kritikus tárgyú cikkeket és brosrúkat széles körben terjesztették a nők között, különösen a katona és rendőr családok körében, illetve az LKP hivatalos lapjában, a *Nasza Pracában*.²⁹

Az LKP Főigazgatóságának 1985-ben elfogadott határozata „támogatást nyújtott a nők foglalkoztatásához, az ország gazdasági problémáiról történő felvilágosításhoz, szorgalmazta a »tudatos szülést« és a gazdasági-jogi alapismeretek terjesztését”.³⁰ Hangsúlyozni kell azonban, hogy az LKP elsődleges feladata a szükségállapot bejelentését követő gazdasági és társadalmi válság idején nem ez, hanem a LEMP és a szocialista Lengyelország tekintélyének megerősítése volt.³¹ Az 1980-as évek második felére a tagok száma növekedésnek indult, és a LEMP „hátsó irodájaként” működő LKP 1982-től újrainduló intenzív üzemi szervezkedésének köszönhetően a taglétszám elérte az 570 ezer főt.³² A *Zwierciadło* magazin ez idő alatt olyan cikkeket közölt, amelyek az LKP iránti elköteleződésre és a lengyel nők aktivitására buzdított. Az „Ak-

26 == *Dziennik Ustaw*, 1982/38: 254.

27 == Dajnowicz, 2017b: 71.

28 == Marcinkiewicz-Kaczmarczyk, 2018: 297.

29 == Uo.

30 == Dajnowicz, 2017b: 71.

31 == Uo. 71.

32 == Uo. 72.

cióban a Liga” (Liga w działaniu) vagy a „Be a Ligába!” (Trafić do Ligi) címet viselő cikkek az LKP sikereit, „terepen” elért eredményeit és módszereit népszerűsítették. A magazin minden számában igyekezett demonstrálni a nők iránti elköteleződését, például úgy, hogy síkraszállt az ingyenes munkajogi tanácsadás vagy a szintén ingyenes képzések gondolata mellett.

Az 1990-es évek elején, a népi Lengyelország bukása után, a liga mély válságba került, és tagjai tömegesen hagyták el a szervezetet. A liga akkoriban csak 6000 taggal rendelkezett, akiket mindössze 20 helyi kör fogott össze.³³

= = = Összefoglalás

A *Lengyel Népköztársaság* 1945 és 1989 közötti fennállása idején az LK elvileg egy politikafüggetlen szervezet volt, a valóságban azonban szorosan kötődött a hatalomhoz, már csak a vezetők LEMP-tagsága okán is. A *Női Liga* tehát végig a rendszer szolgálatában állt. Működésének első éveiben leginkább propagandafeladatokra, a szervezeti struktúrák kiépítésére és a taglétszám növelésére összpontosította az erejét. A tömegbázis kiépítésével a nők társadalmi, szakmai és családi előmenetelét igyekezett befolyásolni. Ezért propaganda- és oktatási tevékenységet folytatott az üzemekben, a városok munkások által lakott részeiben és kismértékben vidéki környezetben is. A sztálinizmus idején, különösen az 1949-től 1953-ig tartó időszakban, a liga csatlakozott a nők nagyobb arányú munkavállalásának előmozdításához, főleg azokban a szektorokban, ahol korábban a férfi munkaerő volt a meghatározó. Ezáltal támogatta azt a hivatalos diskurzust is, amely a férfiak és a nők közti egyenlőséget hirdette.

A nőknek az ipari termelésből történő „távozása”, amely 1956 körül válik tömegessé, a nők új társadalmi szerepmodelljének megjelenésével magyarázható, amely immáron a családi körben és a gyereknevelésben jelölte ki a nők elsődleges feladatait. Ekkor a korábbiakhoz képest nagyobb hangsúlyt kapott az LK propagandaanyagaiban a lengyel nők mindennapi problémájának megoldása is. Másfelől pedig az 1960-as években a helyi szintű struktúrák kiépítését célozta meg, és a nőket a lakóhelyükön próbálta elérni, illetve arról meggyőzni, hogy a munka és a családi kötelességek összeegyeztethetők.

Bár a szervezet elnevezése az 1945 és 1989 közötti időszakban háromszor is megváltozott, a hatalomhoz való viszonya tulajdonképpen mindvégig lojálisként írható le. Olyannyira, hogy az utolsó évtizedben is az egyre inkább roskadozó rendszer

33 = = Dajnowicz, 2018: 108.

védelmére esküdött fel. Azonban annak ellenére, hogy a szervezet kifejezetten sok tagot számlált és széles körű, változatos tevékenységet folytatott, a kezdetekkor meghatározott célokat végül sohasem volt képes elérni, és nem tudott totális befolyást gyakorolni a lengyel nők közösségére.

Fordította: Pócs Nándor

=== Levéltári források ===

Archiwum Akt Nowych (AAN)

AAN, Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Komitet Centralny, Wydział Kobiety, 237/XV-30, Rozwój Ligi Kobiet w okresie od 1945–1951.

=== Sajtó ===

Dziennik Ustaw

=== Hivatkozott irodalom ===

Dajnowicz, 2017a

Dajnowicz, Małgorzata: Obchody Międzynarodowego Roku Kobiet 1975 na Białostocczyźnie (na tle głównych kierunków działalności Ligi Kobiet w kraju i regionie). *Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobietych*, 1–2. sz. 9–27.

Dajnowicz, 2017b

Dajnowicz, Małgorzata: „Zwierciadło” – platforma polityczna Ligi Kobiet w okresie PRL (1957–1961, 1982–1989). *Rocznik Historii Prasy Polskiej*, 3. sz. 67–90.

Dajnowicz, 2018

Dajnowicz, Małgorzata: Kobiety – polityka – wybory w świetle „Zwierciadła: Pisma Ligi Kobiet Polskich” (1982–1990). In: *Rzeczpospolita w koncepcjach polskich partii i środowisk politycznych XX i XXI wieku*. Szerk. Radomski, Grzegorz – Strzelecki, Michał – Sopolńska, Katarzyna. Toruń, 107–125.

Fidelis, 2015

Fidelis, Małgorzata: *Kobiety, komunizm i industrializacja w powojennej Polsce*. Warszawa.

Grabowska, 2018

Grabowska, Magdalena: *Zerwana genealogia. Działalność społeczna i polityczna kobiet po 1945 roku a współczesny polski ruch kobiecy*. Warszawa.

Jarska, 2018

Jarska, Natalia: A patriarchal marriage? The women's movement and the communist party in Poland (1945–1989). *Kwartalnik Historyczny*, 2. sz. 7–37.

Marcinkiewicz-Kaczmarczyk, 2018

Marcinkiewicz-Kaczmarczyk, Anna: Rola kobiety w Polsce Ludowej w świetle treści propagandowych rozpowszechnianych przez ligę Kobiet w latach 1946–1956. *Dzieje Najnowsze*, 2. sz. 149–179.

Marcinkiewicz-Kaczmarczyk, 2019

Marcinkiewicz-Kaczmarczyk, Anna: A Női Ligára vonatkozó levéltári iratok a lengyel Nemzeti Emlékezet Intézete Központi és Területi Levéltáraiban, valamint hasznosíthatóságuk a szervezet történetének feltárásában. *Betekintő*, 2. sz. III–131.

Musiałowa, 1957

Musiałowa, Alicja: Referat przewodniczącej ZG LK Alicji Musiałowej wygłoszony na II Zjeździe LK. In: *Materiały II Zjazdu LK w dniach 11–13 lipca 1957*. Warszawa.

Nowak, 2004

Barbara Nowak: *Serving Women and the State: The League of Women in Communist Poland*. Doktori értekezés. The Ohio State University, 2004. <http://bit.ly/2diMB3h> (utolsó letöltés: 2019. április. 7.)

Skórzyńska, 1965

Skórzyńska, Zofia: Praca zawodowa kobiet a wychowanie, *Więź*, 6. sz. 53–62.

Sprawozdanie..., 1970

Sprawozdanie z działalności Ligi Kobiet za lata 1966–70. Warszawa.

Statut..., é. n.

Statut Społeczno-Obywatelskiej Ligi Kobiet. Warszawa.

Wawrykowa, 1952

Wawrykowa, Maria: Udział Ligi Kobiet w dyskusji nad Projektem Konstytucji. *Nasza Praca*, 2. sz.

Wstępna..., 1956

Wstępna analiza pracy Ligi Kobiet w okresie 10-lecia jej istnienia. *Nasza Praca*, 1. sz.

Zarząd..., 1975

Zarząd Główny Ligi Kobiet: Program działania Ligi Kobiet w Międzynarodowym Roku Kobiet, *Nasza Praca*, 1-2. sz.

Kulcsszavak

=====

Lengyelország, ötvenes évek, társadalomtörténet

/ The Liga Kobiet (League of Women) /

The activities of the organization in the reality of
the Polish People's Republic (1945–1989)

The League of Women (known under the name of the Social-Civic League of Women till 1949) was a women's mass organization in the Polish People's Republic. Throughout the whole period of its activities, the organization's priority was to build the mass character of the League and expand its services to reach women from different walks of life, which corresponded with the general policy of the country aiming at implementing the so-called communist order. The members of the League of Women were at the same time the members of the Polish United Workers' Party. The League, apart from being a very effective propaganda tool, tried to play a real supportive role, offering women practical help. Yet, it seems that although the organization focused on expanding the range of its services and attracting a growing number of members, it did not achieve the expected results.
